

35. Yüksel Pazarkaya'nın *Ben Aranıyor* adlı romanında kimlik (benlik) arayışı¹**Hasret GÜNGÖR²**

APA: Güngör, H. (2023). Yüksel Pazarkaya'nın *Ben Aranıyor* adlı romanında kimlik (benlik) arayışı. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö12), 460-471. DOI: 10.29000/rumelide.1330525.

Öz

Sosyoloji, psikoloji, siyasi ve iktisadi bilimler, teoloji, antropoloji ve felsefe alanlarında olduğu kadar edebiyat dünyasında da önemli bir yere sahip olan kimlik (benlik) olgusu hem bireysel hem de toplumsal anlamda var olabilmenin ön koşulları arasında yer alır. Toplumsal bir varlık olan insan, kimliğini içinde yetiştiği çevrenin değer yargılarına, normlarına, diline, dinine, gelenek ve göreneklerine karşı geliştirdiği aidiyet bilinci içerisinde oluşturur. Kişi, hem kendini ve ait olduğu toplumu hem de öteki bireyleri ve toplumları bu kimlik aracılığıyla anlamlandırmaya çalışır. Birden fazla kimlik arasında kalan bireyler, "Ben kimim?" ve "Ben nereye aitim?" şeklinde bir sorgulama içerisine girerek bu belirsizlikten kurtulmak isterler. Çok kültürlü bir ortamda yetişen yazarlar da hiç şüphesiz içinde buldukları mekânın ve zamanın sorunlarına eserlerinde yer vererek bireysel ve toplumsal farkındalığı oluşturup, okurlarını bu sorunlar karşısında düşünmeye, sorgulamaya teşvik eder ve daha bilinçli bir benlik inşasına hizmet ederler. Tam da bu noktada şair, yazar ve çevirmen Yüksel Pazarkaya da üniversite öğrenimine kadar Türkiye'de yaşamış ardından yüksek öğrenim için Almanya'ya göç ederek iki dil, iki toplum, iki kültür dolayısıyla da iki kimlik arasında kalmıştır. *Ben Aranıyor* adlı eserinde de Almanya'da yaşayan ve yıllar sonra ülkesine dönen Orhan karakteri aracılığıyla kimlik kavramı üzerine düşünmemizi ve sorgulamamızı sağlamıştır. Eserin ana karakteri Orhan eserin en başında anavatanına doğru bir yolculuğa çıkar ve tıpkı yeni doğan bir bebek misali yaşama sıfırdan başlayarak benliğini yeniden inşa etmeye çalışır. Bu çalışmada, anavatanında edindiği kimlik ile içinde bulunduğu egemen kültüre ait kimlik arasında kalan karakter aracılığıyla günümüz küresel dünyasının kaçınılmaz bir sonucu olarak ortaya çıkan çok kültürlü toplum yapısı ile kimlik sorunsalı arasında bir paralellik kurularak edebiyatın kimlik inşasındaki rolü mercek altına alınacaktır.

Anahtar kelimeler: Edebiyat, Bireysel ve Toplumsal Kimlik, Yüksel Pazarkaya, Ben Aranıyor

The searching for identity (ego) in Yüksel Pazarkaya's novel "Ben Aranıyor"**Abstract**

The phenomenon of identity (self), which has a significant place in the world of literature as well as in the fields of sociology, psychology, political, economic sciences, theology, anthropology, and philosophy, is among the prerequisites for being able to exist both individually and socially. A human, who is a social being, forms her/his identity with the awareness of belonging she/he has developed against the value judgments, norms, language, religion, traditions, and customs of the environment in which she/he grew up. Through this identity, the person tries to make sense of both herself/himself

¹ Bu makale 03.06.2023 tarihinde 5. Uluslararası Rumeli (Dil, Edebiyat ve Çeviri) Sempozyumunda sunulan ve özet bildirisi yayınlanan çalışmanın genişletilmiş halidir.

² Dr., Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Alman Dili Eğitimi ABD, (Denizli, Türkiye), hasretg@pau.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-1818-9254 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 06.06.2023-kabul tarihi: 20.07.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1330525]

and the society to which she/he belongs, as well as other individuals and societies. Individuals caught between multiple identities ask, "Who am I?" and "Where do I belong?". Thus, they want to get rid of this uncertainty by entering into a query. Authors who grew up in a multicultural environment undoubtedly include the problems of their space and time in their works, create individual and social awareness, encourage their readers to think and question these problems, and serve for a more conscious self-construction. At this very point, the poet, writer, and translator Yüksel Pazarkaya lived in Turkey until his university education, then migrated to Germany for higher education and was torn between two languages, societies, cultures, and therefore two identities. In his work titled "I'm Wanted", he made us think and question the concept of identity through the character of Orhan, who lived in Germany and returned to his country years later. Orhan, the main character of the work, goes on a journey to his homeland at the very beginning of the work and tries to rebuild himself by starting over from scratch, just like a newborn baby. In this study, the role of literature in identity construction will be scrutinized by establishing a parallelism between the multicultural society structure that emerges as an inevitable result of today's global world and the identity problem through the character that is between the identity he acquired in his homeland and the identity of the dominant culture.

Keywords: Literature, Individual and Social Identity, Yüksel Pazarkaya, "I'm Wanted"

Giriş

Toplumsal siyasi, iktisadi, bilimsel ve kültürel alanlara etki eden küreselleşmeyle birlikte farklılıkları bünyesinde barındıran kültürlerarası bir toplum ve kimlik inşası kaçınılmaz olmuştur. Kültürlerarası etkileşimin yoğun olduğu günümüzün postmodern dünyasında bireyin içinde yoğrulduğu bu çok kültürlü toplumun ve kültürün etkisiyle şekillenen kimlik kavramı da çok boyutlu bir hal almış, bireysel kimlik inşası açısından kişinin kendini konumlandırılmamasına ve aidiyetini sorgulamasına sebep olmuştur. Kültürel çeşitliliğin artmasına sebep olan küreselleşme süreci, bireysel ve ulusal kimlik ilişkisini belirsizleştirerek bireyleri tikel kimlik arayışlarına sevk etmiş, kültürlerin de orijinalliklerini sorgulamalarına sebep olmuştur (akt. Karaduman, 2010, s. 2892). Küreselleşme sürecinin beraberinde getirdiği bu kimlik krizi, içinde yaşadığı çok kültürlü toplumun ve tarihi dönemin bir üyesi olan yazarları da kısılcına alarak onları hem kendisini hem de toplumu etkileyen bu sorunları, olguları ve değerleri edebiyatın kurmaca dünyası içerisinde ana tema olarak işlemelerine ve sorgulamaya teşvik etmiştir. Tarihsel süreç içerisinde yaşam akışını sürdüren ve şekillenen insanı ve toplumu anlamlandırmada önemli bir yere sahip olan edebiyat, günümüz dünyasının bu en önemli sorunlarından biri haline gelen kimlik krizine yer vererek bu sorunla karşı karşıya kalan okurlarına bir çıkış kapısı aralamaktadır. Edebi metinler aracılığıyla hem kendisi hem de toplumla içsel bir diyaloga giren okur, karşı karşıya kaldığı bu sorunlara karşı bir sağduyu ve bilinç geliştirir. Bu anlayıştan yola çıkarak bu çalışmada öncelikle kavramsal açıdan kimlik olgusunun anlamı deşifre edilecek, tarihi süreç içerisinde geçirdiği niteliksel değişim ortaya konulacak ve son olarak ise Yüksel Pazarkaya'nın *Ben Aranyor* adlı eserinde metin içi analiz yöntemi ile tematik açıdan ele alınan kimlik kavramının metnin ana karakteri üzerinden nasıl işlendiği araştırılacak, sosyolojik ve psikanalitik eleştiri bağlamında ele alınacaktır. Sonuç bölümünde ise çalışmanın ana hipotezi olan edebiyatın kimlik inşasındaki etkisi ve rolü ortaya konulacaktır.

1. Kavramsal açıdan kimlik

Çocukluğun ilk dönemlerinde başlayan ve bir ömür boyu gelişmeye ve değişmeye devam eden kimlik olgusu, sosyal ve siyasi bilimler literatüründe, milliyetçilik, göç, cinsiyet ve din araştırmalarında önemli bir yere sahiptir. Kimlik kavramının bu disiplinler arası yönü tanımlanması açısından çeşitliliği de

beraberinde getirmektedir. Literatürdeki bütün bu tanımlamaların merkezinde “özne” olma vurgusu olmakla birlikte bireysel anlamda “Ben kimim?”, toplumsal anlamda ise “Ben nereye aidim?” soruları ile ilişkilendirilmektedir. Latince “idem” kökünden türetilen İngilizce’de “identity”, Almanca’da ise “Identität” olarak adlandırılan kavram aynılığı ve sürekliliği ifade ederken, Türkçe’de kullanılan kimlik kelimesi ise “kim” soru kökünden üretilmiş olup (Dalbay,2018, 162), Türk Dil Kurumu sözlüğünde ise “Toplumsal bir varlık olarak insanın nasıl bir kimse olduğunu gösteren belirti, nitelik ve özelliklerin bütünü” (Türk Dil Kurumu [TDK], 2023) şeklinde tanımlanmıştır.

Kimliği belirsizlikten kaçış olarak tanımlayan Bauman’ın da işaret ettiği üzere (akt. Dalbay, 2018, s. 163) birey kimliğini oluştururken bu belirsizlikten sınırlanabilmek için kendisini kolektif bir unsurun ögesi olarak konumlandırır ve bu kolektif aidiyet içerisinde ben’i tanımlayarak bir öz bilinç oluşturur. Bu şekilde hem kendisinin hem de ait olduğu kültürel ve sosyal yapının bilincini oluşturarak bir kimlik edinir. Bu düşünceye paralel olarak Erikson, kimlik oluşumunu “bilinç ve bilinç dışı mekanizmaların bileşimi” (akt. Atak, 2011, s. 164) olarak açıklamaktadır. Belirli, kolektif bir grubun ve kültürün içerisinde var olan ve yaşamını sürdüren bireyin kişisel kimliğini inşa edebilmesinin koşulu bir anlamda toplumsal kimliğine bağlıdır. Bireyin benliği toplumun diğer üyeleri ile etkileşime geçtikçe yani “toplumsal deneyimle” gelişir. Belirli bir kültür ve toplum içerisinde içsellik kazanan kimlik, bireyin kendisi tarafından da işlenip kabullenildiğinde bir bütünlüğe kavuşmuş olur. Kişinin kendisini dış görünüm, yaş ve cinsiyet açısından tanımlaması bireysel kimliğini ortaya koyarken; etnik ya da dilsel bir gruba, dinsel bir geleneğe, örf ve adetlere, ahlaki ve toplumsal değerlere, yaşanılan coğrafyaya, ekonomik sınıfa, eğitim durumuna, mesleğine, ideolojisine, mensup olduğu aileye ve bir ulusa aidiyeti açısından değerlendirilmesi ise kimliğin toplumsal boyutuna atıfta bulunur. Ancak bireyin kişisel kimliğini oluşturması için diğer kişilere, toplumsal kimliğini oluşturması için ise diğer toplumlara ihtiyacı vardır. Dolayısıyla birey ve toplum kendisini öteki bireyler ve toplumlarla karşılaştırarak, farklılıklar ve benzerlikler üzerine inşa ettiği için “öteki”ne ihtiyaç duymaktadır. Kimlik kavramı ötekinin varlığında anlam kazanmaktadır. Dolayısıyla yukarıda da vurgulandığı üzere çok bileşenli bir yapıya sahip olan kimlik kavramı psikolojik ve felsefi bir açıya sahip olduğu kadar sosyolojik bir yapıyı da içinde barındırmaktadır. Çok sayıda aidiyeti içinde barındırması sebebiyle kimliğin tek ve kesin bir tanımını yapmak pek mümkün görünmemektedir (akt. Gözübüyük Tamer, 2014, s. 85-95).

Yapısal açıdan ele alındığında ise, bir taraftan kimliğin ırk, sınıf, cinsiyet bağlamında tutarlı ve bütüncül ve statik yapısına dikkat çekilirken, diğer taraftan dinamik ve inşa edilen bir yapıya sahip olduğu da bir gerçektir (Dalbay, 2018, s. 163). Ancak kimlik algısının tarihsel süreç içerisindeki değişimi göz önüne alındığında daha çok zamana ve mekâna bağlı olarak değişen ve dönüşen dinamik bir oluşum olduğunu ifade etmek daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

2. Tarihsel süreç içerisinde kimlik kavramının değişimi

Modernizm öncesi geleneksel toplum yapısı içerisinde kimlik sorunu çok fazla ön planda olmamakla birlikte bireysel ve toplumsal farklılıklar, değişmez olarak kabul edilip insanın yetki alanından ziyade ilahi düzenin bir parçası olarak kabul edilmiştir. Toplumun temeli dinsel ve metafiziksel öğeler üzerine kurulduğu için sosyal düzen daha çok kilise tarafından şekillenmiştir. Ancak “insanın düşünme ve değerlemede din ve geleneklere bağlı kalmaktan kurtulup kendi aklı, kendi görgüleri ile hayatını aydınlatmaya girişmesi” (akt. Gözübüyük Tamer, 2014, s. 87) ile şekillenen aydınlanma felsefesi ile birlikte bu dini ve metafiziksel öğeler yerini bilimsel ve nesnel düşünce tarzına bırakmış, kiliseden kopuş ile birlikte bireyselleşme ön plana çıkmış ve özgür düşünce ile kendi kimliğini oluşturan bireyin varlığı anlam kazanmıştır. Sanayileşmenin etkisiyle insanların doğa üzerindeki hakimiyeti güç kazanmış,

laikliğin ve bilimsel bilginin değerinin artışı ile ilahi ve doğa üstü güçlerin dünya sistemi üzerindeki etkisi azalmış ve insani davranış ve eylemlerinin tek dayanağı olan akıl en büyük güç olarak kabul görmüştür. Pozitivizm ve Rasyonalizm düşüncelerinin temelinde şekillenen bilimsel bilgi, ortak, evrensel insani değerler ve inançlar Modernizm döneminin karakteristik özellikleri olarak öne çıkmıştır. Geleneksel dönemde her şey Tanrı'nın özelinde anlamlandırılırken, modernizmde birey odaklı düşünce biçimi sivrilmiş ve kimlik sorunu, "Biz kendi benimizi nasıl kurar, kavrar, yorumlar kendi kendimize ve başkalarına nasıl sunarız?" sorularının cevapları aranmıştır (Karaduman, 2010, s. 2890). Dolayısıyla bu dönemde kimlik, inşa edilen değil, aranıp bulunması gereken bir olgu olarak karşımıza çıkmış ve her şeyi sorgulayan birey, ontolojik bir arayış içerisine girmiştir. Ancak bu bireysel yaklaşım tarzının yanı sıra bütünlükcü ve tekilci bir karaktere sahip olan modern düşünce evrensel ve genel olanın bilgisine ağırlık vererek mutlak gerçeklik yaklaşımı ile toplumsal ve bireysel farklılıkları görmezden gelmiştir. Modernizm ile birlikte kültürel, bireysel ve toplumsal farklılıklar ve çeşitlilik aklın temelinde birleştirilerek, özdeşlik ve tek anlamlı bir kesinlik çerçevesinde açıklanmıştır. "Algılanan dünyanın tekliliğinin karşısına algılanan aklın tekliliği getirilerek, Tanrı'nın tekliliği yerine yeni bir tekillik oluşturulmuş ve tek anlamlı bir kesinliğin peşine düşülmüştür" (akt. Akça, 2005, s. 5).

Sanayileşmenin artması sonucunda bilim, iletişim, medya ve teknoloji alanlarındaki hızlı gelişimler ulus-devlet sınırlarını aşarak hem ekonomik hem de kültürel manada uluslar ve kültürlerarası etkileşimi ve dönüşümü beraberinde getirmiştir. Uluslararasılık kavramının geçerlilik kazanmasıyla birlikte dünya küresel bir boyuta ulaşmıştır (Akdemir, 2004, s. 43). Zaman ve mekân sınırlamalarını ortadan kaldıran küreselleşme ile birlikte toplumlar arası iletişim, etkileşim ve alışveriş artmış, kültürler arası benzerlikler ve farklılıklar, tikellikler ve yerellikler daha belirgin bir hal almıştır. Kültürel çoğulluk içerisinde bireysel ve ulusal kimliklerin kendi öz değerlerini yaşamalarına da fırsat vermiş, kesinliğe karşı belirsizliği, evrensel karşı yereli, düzene karşı düzensizliği, tümele karşı tikeli, disipline karşı esnekliği, ben'e karşı öteki'yi, benzerliğe karşı farklılığı, liberal demokrasiye karşı milliyetçiliği, tikelliğe karşı çoğulluğu, sekülerizme karşı geleneği öne çıkarmıştır. Böylelikle küreselleşme ile postmodern bir döneme evrilen günümüz dünyasında modernizmde baskın olan ulus devletin homojen kültür ve kimlik yapılanması yerini, kültürlerarası eşitliği, etnik, dilsel, dinsel ve mezhepsel özgüllükleri, çeşitliliği, farklılığı, yerelliği ve çoğulculuğu benimseyen heterojen bir kültür yapısına bırakmıştır. Modernliğin mottosu, özgürlük, eşitlik ve kardeşlik iken postmodernizmin mottosu ise özgürlük, farklılık ve hoşgörü olmuştur. Best ve Kellner'in deyimiyle postmodernist kimlik yapısı "çoğulculuğu ve farklılığı temel alan, muhalif hareketlere izin veren grupların, aktörlerin, sosyal hareketlerin ve her tür düşüncenin kendisini rahatça ifade edebilmesini sağlayan, sosyal ve kültürel değişime kapı aralayan, modernitenin var olan sistemini, totaliter modellerini, ideal formlarını ve ütopyik mitlerini reddeden" (akt. Duman, 2009, s. 94-98, 100) bir yaklaşımı savunmaktadır. Bilimi ve akli temel ölçüt alan aydınlanma üzerine kurulan modernizm gerçekliğin çoğul yapısı, özneliği ve yoruma açıklığı adına eleştirilerek değerlerden, uluslardan, kültürlerden hiçbirinin diğerinden daha üstün olmadığı düşüncesi baz alınmıştır. Modernitenin diğer önemli unsuru olan özgür birey ise kimliğini ulusal bütünlükten ziyade, uluslar ve kültürlerarası etkileşim üzerine inşa etmiştir.

Son olarak modern dönemin bireyi kimliğini inşa ederken, ortak varlık, ülkü ve simgelerde özdeşim kurup birleşirken; postmodern dönemin bireyin ise toplumun çok kültürlü ve parçalı yapısı sebebiyle kendisinin ve başkalarının özgün niteliklerinin farklılığını tanınması ve bu farklılıkları hoş görmesi, kendini gerçekleştirme önündeki bütün baskıları ve engelleri kaldırması gerekmektedir (Akça, 2005, s. 10-13).

3.Yüksel Pazarkaya'nın *Ben Aranıyor* adlı romanında kimlik (benlik) arayışı

1940 yılında İzmir'de dünyaya gelen Yüksel Pazarkaya, lise öğrenimini tamamladıktan sonra lisans öğrenimine devam etmek için 1958 yılında Almanya'ya gider. Stuttgart Üniversitesi'nde önce kimya bölümünü ardından Alman Dili Edebiyatı ve Felsefe bölümlerini de okuyarak edebiyat dünyasına adım atar. Hem Türkçe hem Almanca olarak çeşitli şiir, makale, roman ve çeviri yazıları yayımlar. Bu çalışmada ele alınan romanı da öncelikle *Ben Aranıyor* (1989)³ adıyla Türkçe olarak ardından da *Ich und die Rose* (2002) başlığıyla Almanca olarak (s. 319) yayınlanmıştır. Tıpkı yazarın kendisi gibi bu eserin ana karakteri Orhan Barutçu da üniversite öğrenimi için Almanya'ya gider, orada önemli bir şirkette elektronik mühendisi olarak çalışmaya başlar ve evlenir. Yıllarca yurdundan ve ailesinden ayrı bir şekilde bambaşka bir ırk, dil, kültür ve toplum içerisinde yaşadığı için aidiyetini ve benliğini dolayısıyla da kimliğini sorgulamaya, bulmaya ve yeniden inşa etmeye başlar. Hem vatani görevini yerine getirmek hem de yitirdiği dilini ve kimliğini yaşantı ve deneyim yoluyla yeniden kazanmak için ülkesine doğru bir yolculuğa çıkar. Orhan artık yeni doğan bir bebek misali yaşamın sıfırını noktasındadır. Doğumunu bekleyen ama bir türlü doğamayan bir bebek gibi o da yeniden doğmak ve kimliğini yaşam akışı içerisinde kendiliğinden edinebilmek için uzun süre bu yolculuğa çıkmanın düşünür. Zira eserin "Ben bu yolculuğu bir sonsuz zaman bekledim." (s. 5) şeklindeki ilk cümlesi ana karakter Orhan'ın kimliğini dolayısıyla benliğini bulmak için ihtiyaç duyduğu bu yolculuğun hasretini ifade eder. Yukarıda kimliğin kavramsal analizi bölümünde ortaya koyduğumuz üzere kurmaca dünyanın bireyi de tıpkı gerçek yaşamda olduğu gibi, kişisel kimliğini geçmişi ve geleceği arasında bir süreklilik, toplumsal kimliğini ise içinde yaşadığı toplumun diğer üyeleri ile girdiği sosyal etkileşim ve ilişkiler bağlamında oluşturmaktadır. Bu nedenle Orhan'ın da bu yolculuğa çıkması kimliğini bulabilmesi için kaçınılmazdır. Nitekim Orhan karakteri de bu noktaya değinircesine bu yolculuğa çıkmadan kendisini doğmuş kabul etmez ve bunu şu sözlerle ifade eder: "[...] Ben bu yolculuğu, bilerek doğumunu bekleyen gibi bekledim. Doğumunu bilerek, çepeçevre kuşatılmış, doğamayarak." (s. 5) Yazar burada kendi benliğini bulamayan kişiyi hiç doğmamış kabul etmektedir. İki yaşam, iki kültür, iki dil, iki kimlik arasında (Türkiye'deki yaşantısı ve Almanya'daki yaşantısı) kalan Orhan geçmişi, bugünü ve geleceği arasındaki bağlantısını kaybettiği için bir boşlukta, bir arafta, ben anlatıcının deyişiyle "İki yaşam arası upuzun, uçsuz bucaksız karanlık bir geçitte" (s. 7) kalmıştır. Geçmiş yaşantıların izlerinin belleğinden silinmesi ile karanlıkta kalmış, benliğini oluşturan parçalardan birini kaybetmiştir. "Bir düşünce boşluğundayım. Ne öncesi var ne sonrası kafamda. Bir tek resim düşmüyor, düşüncem sanki bir fiskeyle tuzla buz" (s. 7) şeklindeki bu içsel diyalog ile şekillenen bilinç akışı tekniği Orhan'ın düşünsel dünyasında yaşadığı kimlik bunalımını açıkça ortaya koymaktadır. Orhan yıllardır içinde yaşadığı egemen kültürün ve kimliğin etkisiyle geçmiş yaşantısında, anavatanında ve anadilinde edindiği kimliğin izlerini kaybetmiş dolayısıyla benlik bütünlüğünü yitirmiş ve belleği bomboş kalmıştır. İki dünya arasında kalarak parçalanmış kimliğini bütünlüğüne kavuşturmak için "oluşun sıfırından" başlaması yani doğup büyüdüğü ailenin ve toplumun içine karışması, kendini yeniden bulması ve yeniden doğması gerekmektedir. Parçalanmış benlik algısı Orhan'ı zamansal ve mekânsal bütünlükten ve gerçeklikten koparmıştır. Kimliğin (benliğin) tanımlanmasında önemli bir rol üstlenen bu zamansal ve mekânsal bütünlüğün yitirilmesi bireyi yeniden kimliğini inşa etme sürecine sürüklemektedir. Sosyal ve kültürel bir ortamda dünyaya gelen birey benlik algısını dünyaya gözlerini açtığı yerden başlayarak zamanla nakış gibi dokumaya başlar. Dolayısıyla kimliğin oluşumu zaman ve mekâna bağlı olarak oluşur. Pazarkaya eserinde kimliğin oluşumuna ilişkin zaman ve mekân vurgusuna şu şekilde yer verir:

³ Çalışmanın bu kısmında söz konusu romana atfen yapılan metin içi göndermeler sadece sayfa numarası belirtilerek yapılacaktır: Pazarkaya, Y. (2013). *Ben Aranıyor* (2. Basım). İstanbul: Cem Yayınevi.

“Hiçbir geçmişin, geçmiş diye bir sürecin ve yaşanmışlığın en ince izi yoktu belleğimde. Bomboş olduğu için belleğim yoktu. Zamana olmadığı gibi, mekâna da hiçbir im gönderemiyor, mekândan ne de sonsuz denenden, varlığı ile yokluğu bir olandan, bir im düşünüyordu algıma. Doğmanın eşliğinde, ya da doğuşun sıfır noktasındaymış gibiyim. Bunu duymuyor ve bilmiyorum ama oluşun sıfırındayım. Ne kadar yürüdük, nereye, nasıl vardık, ayırdında değilim. Ne oldu, ne olacak, düşünmüyorum. Düşünme yeteneğim yok zaten, ya da doğumun sıfırında, düşünme kadranımın iğnesi devinmiyor, titremiyor henüz. Oluşun sıfırındayım” (s. 10).

Yukarıdaki metin içi alıntıda da fark edildiği üzere “Oluşun sıfırındayım.” söylemi leitmotife dönüşerek eserde sıklıkla karşımıza çıkmakta ve vurgulanmaktadır. Kişi kendini ve dünyayı edindiği kimlik üzerinden anlamlandırdığı için, bu söylem üzerinden yola çıkarak kimliğini oluşturamayan insanların varoluşunu gerçekleştiremediği yani doğmadığı imasını çıkarabiliriz. Orhan kendisini ne tamamen son yıllarını geçirdiği kültüre, ne de çocukluğunu geçirdiği ülkesine ve anavatanına ait hissedebilmektedir. Kendi ulusal kimliğinin izleri zihninden tamamen silinmiştir. Kendini, kimliğini bulmak için yeniden başladığı noktaya geri dönmek zorundadır. Oluşun sıfırını noktasından yani içinde yoğrulup yetiştiği kendi milli ve kültürel köklerinden yeniden filizlenmesi gerekmektedir. Bu kültürel ve milli değerlerden soyutlanması aidiyet bağlarının da zayıflamasına ve kendine karşı yabancılaşmasına sebep olmuştur. Orhan kendi kültürel, dilsel ve dinsel kodlarından uzaklaşarak, yaşadığı ülke temelinde, hâkim toplumun kimliğiyle özdeşleşmiş ve doğduğu zamankinden farklı bir aidiyet oluşumu gerçekleştirmiştir. O yüzden çıktığı yolculukta hissettiklerini “[...] Yalındım çıktım ortaya, yükler, yığınlar, mahşeri kalabalıklarda ezildim.” (s. 5) sözleriyle dile getirmesi bu kimlik bunalımını ve şokunu ortaya koymaktadır. Köken kültürüyle kurduğu bağı yitirdiği için ülkesine döndüğünde uçaktan iner inmez soluduğu hava dahi ona “yaban” ve “keskin” gelmiştir (s. 13). Kendi vatanının kokusu yeni doğan bir bebeğin aldığı ilk nefesle attığı ilk çığlık misali doğumunu gerçekleştirir. Eskiden sahip olduğu yaşantısının peşine düşerek onu bulmaya çalışır ve yeniden sil baştan yaşayarak içindeki bu kimlik krizini çözmeyi amaçlar: “Doğdum mu? İlk avazımı atmış, ilk görüntüleri algılamış gibiydim. [...] Eski bir yaşamım vardı. Yeniden doğacağım, yine bulacağım o eski yaşamımı, yeniden yaşayacağım” (s. 12-13). Kendini yeniden bulma umudunun yüzüne çarpan gerçekliği her ne kadar içini huzurla doldursa da hala bir boşluk hissetmektedir. Ait olduğu ve olması gereken yerde kıvrılan bir balık gibi insanların arasından geçerken bu kez duyduğu sesler her ne kadar bir yerlerden aşına gelse de bu sesleri yadırgamaya, sözcükleri anlamakta ve kendini ifade etmekte zorlanmaya başlar. Etrafı dilden bir denizle çevrelenmiş gibi hissetmektedir. Yazar burada kimlik bunalımını yansıtırken kişinin yabancı bir ülkenin, toplumun, kültürün ve dilin içindeki farklılaşmayı ve yabancılaşmayı yansıtmaktan ziyade, uzun süre farklı ve yabancı bir toplum ve kültür yapısı içinde yaşayan bireyin ülkesine döndüğünde karşı karşıya kaldığı varoluşsal kimlik bunalımını yansıtmayı tercih etmiştir. Şüphesiz kişinin yaşadığı toplum karşısında bir yabancı olmasından daha kötüsü kendini kendi kültürü içerisinde yabancı hissetmesidir. Orhan da etrafında duyduğu ve yabancı olmadığı bu sesleri ve sözcükleri hece hece yeniden öğrenerek tıpkı ilk doğduğunda olduğu gibi benliğini (kimliğini) olağan ve kendiliğinden akış içerisinde dil aracılığıyla yeniden inşa edecektir. Her ne kadar dilinden ve bu dili konuşan toplumundan uzakta yıllar geçirse de içindeki o aidiyet duygusunun onu kendi toplumu karşısında yabancı konumuna düşürmeyeceğinden emindir. Orhan’ın yabancılaşması kendisini yıllardır farklı bir toplum içerisine entegre ettiği ve kendi kültürel değerlerinden uzaklaştığı için daha çok kendine karşı olmuştur. O tek bedende birbiriyle savaşan iki ayrı benliğe sahiptir:

“Denize salınan bir balık gibiyim. Solungaçlarım işliyor yine tıkr tıkr. Suyun içinde kıvrılıp, hafif hafif kuyruk vurup, yüzgeç sallayıp akıyorum. İçimde erinçten bir boşluk var, başka hiçbir şey yok. Bu deniz, bir dil denizi. Konuşmalar, bağrışlar, satıcı çığlıkları, çekişmeli pazarlıklar, sövgü ve sevgi sözleri kulak tozlarımı ağrıtmıyor, söz söz dinlemesem de, her şeyi salt anlamasam da, bu ses cümbüşü eskiden tanış olduğum dalgalardan oluşuyor, hiçbir ses yabancı değil. Belki yeniden hece hece öğrenmem gerekecek bu seslerin, bu dilin ivmesini, belki unuttuğum sözcükler, benim yokluğumda doğan sözcükler var. Renklerini, kokularını ala ala öğreneceğim. Öğrendikçe yeniden

büyüyeceğim onların içinde. Şimdi içlerinde yüzyorum, içim erinç boşluğu. Ağzımı açıp konuşmaktan ürkmüyorum. Bazı sözleri arasam da, zaman kazanmak için heceleri vurgulayarak konuşsam da, kimse "yabancıya bak" diye düşünmeyecek, belki için için karşısındaki yabancıya içerleyip öfkelenmeyecek, sövüp saymayacak. Bu duygu olağan oluş duygusu, doğuş duygusu, belki yurda varış duygusu" (s. 13-14).

İnsan topluluklarını millet haline getiren en önemli bileşenlerden biri hiç kuşkusuz dildir. Sosyal bir varlık olan insan toplum içerisinde kullanılan ortak dil etrafında birleşmektedir. (Kaplan, 2015, s. 24) Alman Filozof Heidegger de dilin insanın evi olduğunu ifade etmesi toplumu meydana getiren insanın benliğinin oluşumu açısından dilin önemini kısa ve öz şeklinde ortaya koymaktadır. Ev metaforundan da anlayacağımız üzere dil, insanın duygu ve düşüncelerini, kimliğini büyüttüğü içinde var olduğu yuvasıdır. Bir dili geçmişten, kültürden ve toplumdan soyutlamak mümkün değildir (Kaplan, 2015, s. 134-135). Her birey duygu ve düşüncelerini ifade ettiği, bir dilin içinde barındırdığı sonsuz sayıdaki kelimeleri ve bu kelimelerin karşılık geldiği anlamları kavrayabildiği içsel bir dil donanımına sahiptir (Chomsky, 2016, s. 67). Dil "Kendiliğinden çalışan bir şartlı refleks mekanizması dolayısıyla" (Kaplan, 2015, s. 139) benliğimiz ve varoluşumu ile paralel hareket eder. Öz benlik duygusunun oluşumuna ve gelişimine, eşlik eden ve bunları biçimlendiren dil, kültürel, tarihi ve ulusal değerlerin benimsenmesine aracılık ederek hem bireysel hem de toplumsal kimliğin inşası sürecinde etkin bir rol oynamaktadır. Dil ve söylem, tarihi ve sosyal zeminden bağımsız olarak anlaşılabilir. Dili aracılığıyla dünyayı, toplumu ve kendini anlamlandıran birey, sosyal etkileşim doğrultusunda sürekli olarak öz benliğini dönüştürür ve geliştirir. Bireylerin de düşünce dünyası sözcüklerden oluşur. Dolayısıyla insan bilinci, kimliği ve dil arasında güçlü bir bağ vardır (Kula, 2012, s. 13-14, 36; Yılmaz, 2001, s.16). Dil ve kimlik arasındaki bu güçlü bağ kimlik sorunu teması üzerine şekillenen bu eserin de en önemli dayanaklarından birini oluşturmuş ve bu nedenle Pazarkaya eserinde bu etkiye sıklıkla vurgu yapmıştır: "Söz söz söktürüyorum yeni yaşamımı. Gittikçe kavriyorum yaşamı. Bir ses örgüsü çevremi ören, gittikçe beni saran. Beni saran diyorum, "ben"i söylemek istiyorum. Yaşamın çekirdeği bu ben, kat kat yüzey yüzey sesler sözler örüyor çevresini" (s. 15-16). Yazar bu aktarımla bireyin kendi yaşamının çekirdeği formunda olan benliğinin sesler tarafından ilmek ilmek işlendiğini, insanın kendisini ve çevresini dil aracılığıyla anlamlandırdığını ve bulduğunu ortaya koyuyor. Aslında bu etkileşim karşılıklı bir etkileşimdir. Nasıl bireyler ve toplumlar dil sayesinde var olup bir aidiyet ve mevcudiyet gösteriyorsa, dil de onu konuşan toplumlar aracılığıyla canlılığını ve varlığını sürdürmeye devam edebiliyor. Orhan karakteri kendisini bir balığa, dilini de denize benzeterek kimliğinin yitimini anadilinin konuşulduğu toplumundan yıllarca uzakta kalışı ile ilişkilendirmiştir. Suyun dışında çok uzun süre kaldığını ve son anda bu dil denizine dönebildiği için hala kendisini tam olarak yaşama dönmüş ve bulmuş gibi hissedememektedir:

"[...] Bilmelisin ki burada en büyük sorunum dil. Denize dönen balık gibi kendimden geçiverdim erinçle, bu sesleri, bu sözleri işitmeye başlayınca. Bu seslerin inceli kalınlı, inişli çıkışlı musiki kendimden geçirdi beni. Ama çok uzun süre kalmışım suyun dışında. Besbelli en son, en son anda dönebilmişim suya. Alık gibiyim, baygınum, yalnızca solungaçlarım ve yüzgeçlerim, omuriliğin buyruğunda kendi devinimlerine başladılar. Beynim hala uyuyor. Konuşma merkezi hiç uyanmayacak sandığım bir narkozda. İşitme merkezi işliyor akıp gelenleri. Konuşma merkezi hala çok tutuk, hala dilimde kaskatı inme" (s. 23).

Orhan için varoluşunu şekillendiren en önemli etkenlerden biri dildir. Gerçek varoluşunun dilinin özgürleşmesiyle gerçekleşeceğine, içsel bir varoluş duygusunu yakalayabileceğine inanmaktadır. Bunu bulamadıkça canlı olmasının bir anlamı kalmıyor ve kendini yaşamda var etmiş olarak kabul etmiyor: "[...] Dışarıya çıkar çıkmaz inme yiyen dilim ve düşünümle. Yeniden başlıyorum ilk sözü bellemeye, ilk söze dilimde sesle biçim vermeye... Dilin boyunduruklardan kurtulmasıyla gerçek varoluşum başlayacak burada. Gerçek bir iç varoluşu olmayan şeyin, yaşamı da yoktur ve canlı kılınamaz"⁴ (s. 43) Ne zaman

4 Metin içi göndermede kullanılan italik vurgu tarafıma aittir.

ki kelimeler kendiliğinden, düşünmeksizin, arayıp bulmaya çalışmadan olağan akışı içerisinde dökülmeye başlıyor ve ilk defa bu kez o başkalarının “dilbilgisel, söz mantıksal bir yanlışını düzeltiyor” (s. 132), işte o vakit kendisini o dilde, yaşamda, kendi kimliğinde ve o kentte doğmuş olarak kabul ediyor. Ancak aidiyet kurup kuramadığını, artık ötesinin olup olmayacağını ya da bir daha kendisini kaybedip kaybetmeyeceğini sorgulamadan da edemiyor. Eserin tümünde okur Orhan'ın bu içsel sorgulamalarıyla karşı karşıya kalıyor:

“[...] Artık bazı kalıplar kendiliğinden dökülüyordu dilimden. Hiç düşünmem, sözcük aramam, tümce kurmam gerekmiyordu konuşmadan önce. Hep bunu aramıştım ben, bu durumu özlemiştim, çevremdeki insanlarda buna mı özenmiştim? Yoksa kendiliğindenlik oluşmamın sonunu mu imliyordu? Bundan sonra hiç değişmeyecek miydim artık? (s. 308).

Orhan sadece kendisini sorgulamakla kalmayıp, büyük kentlerdeki duyarsızlığı, anlamsızlığı ve sürü psikolojisiyle kendini sorgulamadan hiçbir şey olamayan ve akışa bırakan toplum yapısını da eleştirir. Toplumsal kimliğin oluşumunda elbette kişinin ait olduğu sosyal çevrenin değerleri, normları, dili, dini, gelenek ve göreneklere, örf ve adetleri, diğer gruplardan farklılaşan bütün kültürel öğeleri içerisinde bir aidiyet bilinci oluşturur ve bireysel kimliği de bu linç içerisinde açığa çıkar. Ancak romanın diğer karakteri Orhan'ın en yakın arkadaşı Süleyman'ın da ifade ettiği gibi “[...], insan bu yeryüzünde en çok birey olan, bireyliğiyle insanın anlayışına, belleğine en rahat ve en silinmez biçimde yerleşen varlıktır” (s. 33). Orhan bu sürünün bir parçası olmaya değil, ait hissettiği aynı dilde doğduğu toplumun içerisinde, kendini bireysel olarak var edebilmek, belki de her türlü dış etkenlerin nüfuzundan sıyrılıp en çok kendisi olduğu zamanların ve mekanların arayışıyla kendiliğindenliğini bulmak için gelmiştir.

Kişinin kimlik algısını bu kendiliğindenliği oluşturabilmesi için geçmişi ve geleceği ile ilgili bir süreklilik ve aynılık algısına ihtiyacı vardır. İki farklı ülke, dil, din ve kültür arasında kalan Orhan, bu algıyı ve sürekliliği kaybetmiştir. Kendini bilememesinin sebebini farklı topraklara dikilen bir dal misali köklerinden koparılmasıyla açıklamaktadır: “[...] kökleri kavruldu, tek tek kırıldı, yitti. Ben bu yüzden bilemiyorum kendimi, desem mi?” (s. 44). Geçmişle bugünü ve geleceği arasındaki bağlantıyı kaybeden Orhan, “[...] bu kent sürdüreceğim benimi” (s. 48) diyerek ailesinin yaşadığı kente gelir. Ancak aradan geçen uzun yıllar bir zamanlar yaşadığı kenti, etrafında yaşanan siyasi olayları anlamlandırmasını zorlandırır. Bu noktada tarihi olayların ve politik ideolojilerin kimlik algısı üzerindeki etkisi gösterilmiş olur. Bu bağlamdan kopan Orhan yaşadığı zorluğu zirveye çıkarılmaya çalışılan bir kaya metaforuyla açıklamaya çalışır:

“Bilmediğim o denli şey var ki gecenin ve karanlığın bu kentinde, anlamaya kalkışmak, kayayı doruğa çıkartmak gibi bir eylem olurdu. [...] İçimden ve dışımdan, beni doldurup sarmalayan evrenden durmadan imler yağıyor, imler vuruyor bütün algılarıma, bütün olgularıma, bütün varlığıma, ama onları bölümleyemiyorum, birbirinden ayırıp çekmecelere dizemiyorum. Hepsi iç içe, bir arada, ama beklenmedik soyutlanmalarla, sivirmelerle... [...] Bu durum çevreyi kavramamı, çevre içinde kendimi bir yere yerleştirmemi, benliğimi algılamamı engelliyor henüz” (s. 57, 86-87).

Bauman kişinin kimliğini evinin her bir bölümünü inşa edişi gibi sabırla ve çeşitle evreler halinde birbirine ekleyerek değil, yeni başlangıçlar yaparak yeri geldiğinde birleştirdiği, yeri geldiğinde söküp çıkartabildiği yeni deneyimlerle tekrar tekrar kurabildiğini ifade eder (2005, s. 111). Yukarıdaki alıntıda görüldüğü üzere geçmişin bütün imleri Orhan'ın zihnine akar ancak onları bölümleyemez. Ancak yeniden yaşayarak ve yani yaşantılar kurarak varlığını bu yeni yaşantılar içinde yeniden kurmayı başarabilir. Nitekim öyle de olur. Ait olduğu topraklarda içine doğduğu dilde deneyimlediği yeni yaşantılar ve tanıştığı yeni insanlar (Küçük Orhan ve Gül) onun kendisini bulmasına aracılık eder: “[...] Orhan sanki ben'immin geçmişinin, Gül ise, geleceğinin öğretmeni gibi dineldi karşımda. Orhan'ın bilinçlendirdiği geçmişle Gül'ün bilinçlendirdiği gelecek düşüncesinin çakıştığı çizgide, kesiştiği noktada

oturuyordu şimdinin ben'i ve geçmişin kalemiyle, geleceğin kalemiyle aynı anda çizilmişti" (s. 154). Silinip tekrar yazılabilen bu palimpsest kimlik ediniminde unutmanın sürekli uyumun önkoşulu olduğu vurgulanır. Orhan da geçmişini unutarak uzun yıllar yurtdışında yaşayabilmiş ve bambaşka bir kültüre uyum sağlayabilmiştir. Annesinin yaptığı yemeklerin dahi tadını unutmamış olması ve sanki ömründe ilk kez yiyormuş hissine kapılması bunun en net göstergelerinden biridir: "Sanki bu güzel yemekleri ömrümde ilk kez yiyormuşum gibi geliyor bana şimdi,' [...], belleğimde kuramıyordum. [...] olmayan bir geçmişin peşine düşmüş gibi görüyordum kendimi. Ama bu düşlemin peşine düşmekten de alkoyamıyordum kendimi" (s. 63). Ancak parçalanmış benliğini tamamlamak için yaşamını oluşturan yapbozun bütün parçalarını bir araya getirmeye mecbur hisseder ve kendini geçmişinden söküp çıkaramaz. Bir boşluğa dönüşen geçmişinin içini doldurarak ömür yapbozunu tamamlamadan kimlik bütünlüğüne erişebileceğine inanmaz. Çevresine dahil olup, yaşamın içine karışıp olayları deneyimlediğinde, gelenek ve göreneklerin gereklerini sorguladığında içinde uyanan aidiyet bilinci ile benliğini büyütüyor olmanın farkındalığına erişir ve artık edindiği sezgisel duyularla içinin bomboş olmadığını farkına varır. Yarım ya da bitik benliğine yerleştirdiği her bir parçayla benliğinin bütünlüğe eriştiğini hisseder:

"Bilseler, ben kendi boşluğumu bin bir uğraş, çabayla az az doldurmaya çalışıyorum. Bilseler, ben kendimden bile habersizim, kendimi arıyorum. Yalnız içim değil dışım da bir boşluk. Boşlukta yüzüyorum. [...] Töreyi her yönüyle tanımıyorum. Bir yanlışlık yapmaktan, incitici, kırıcı olmaktan çekiniyorum. Bir şey istememek incitici olabilir, diye düşünüyorum. Birkaç zaman öncesine değin kafamda böyle bir düşüncenin doğması olanaksızdı. Genel olarak kafamda bir düşüncenin oluşması, zaman diye bir algılama salt olanaksızdı. Bu bir ben'i büyütmenin belirtisi miydi? Çok kısa da olsa, ben'in bir tarihe kavuşması mıydı? Yaşam deneyimleri yapmaya, bunların izlerini belleğime, anlayışına işlemeye mi başladım? [...] İçimde bir şey var ki, bunu dışa vurabiliyorum, içim artık öyle bomboş değil" (s. 116, 130, 133).

Yazarın kimlik sorunsalı açısından dilden sonra en çok vurguladığı olgunun bu geçmiş ve gelecek algısının bütünlüğü ve yaşanmışlık deneyimi olduğunu söyleyebiliriz. Geçmişine doğru bir yolculuğa çıkan Orhan, ben'liğin "[...] geçmişiyile geleceği arasındaki bileşke çizgisi olduğunu" (s.154) öğrenerek kimliğini bulduğunu ve ben'ine kavuştuğunu fark eder. Teori kısmında açıklandığı üzere bu eserde de benlik ve kimlik denilen olgunun dinamik, karmaşık ve zor açıklanabilen bir yapıya sahip olduğu vurgulanır. Benliğin oluşumu için bir tarihe, yani geçmişe sahip olarak, bunu bilinçle bugüne yansıtabilmek ve bu bileşimin uzantısını da henüz yaşanmayan gelecekte tasarlayabilmek gerekmektedir. Sürekli ve kendini besleyen bir belirsizlik içerisinde umudunu kaybeden Orhan, karşı karşıya kaldığı seçenekler arasında tereddüte düşmüş, sonsuz olasılıklar, karmaşık ve çelişkili yaşantılar ve duygular içinde yaşamını sürdürmüştür. Ama artık duru bir benliğin olmadığını farkına varır ve "[...] Başka insanlar olmadan, geçmiş gelecek olmadan benlik de olmaz," (s. 201) diyerek kimliğin oluşumu için ötekine duyduğu ihtiyacı duyumsar. Çünkü öteki ile kurulan ilişki sayesinde birey kendi farklılığının bilincine varır ve kendisini daha açık bir algıda konumlandırabilir. Orhan'ın diline, gelenek ve göreneklerine, sosyal kültüre, dışsal imlere yapmış olduğu bu duygusal ve düşünsel yüklemeler yavaş yavaş kimlik bilincini güçlendirir. Akça'nın aktardığı üzere "kültürel kimlik, köken ve tarihsel bağlamda 'var oluş' kadar 'bir oluş'a da işaret eder ve sonsuz bir geçmişe dayanıyor olmaktan ziyade tarihsel süreçte sürekli bir değişimle belirginleşir" (2005,10).

Kimliğin bu sosyo-kültürel ve tarihi bağlamının yanı sıra eserde felsefi açıdan da tözsel bir kimlik sorgulamasının içine dahil oluyoruz. Hiçbir şeyin salt arısının güzeli yansıtmadığı, en güzelin hep bir karışım, alaşım ve birleşimden doğduğu ifade edilirken saltık benlik düşüncesi yadsınır. Özgün bir benlik bileşimi için etkilerin, karışımların ve bileşimlerin gerekliliği savunulur. Kişinin kendi içinden, doğuştan varlığına yüklediği koşullar ile içine doğduğu ailenin ve çevrenin koşulları, toplumun sosyo-

kültürel, dini ve sınıfsal yapısı, siyasi erkin ideolojik tutumu ve sağladıkları ya da sağlamadıkları olanaklar, geçmiş, şimdi ve geleceğe yansıyan her şey hatta uzay, uydu ve evren bir benliğin oluşmasını sağlayan etkenlerdendir. Bu nedenle “en güç, en fazla önkoşul gerektiren, en çetrefil oluşum ve bileşim de galiba benliğin oluşumu ve bileşimi. Her bireye, her öze ulaşan etkileşimler değişik değişik. Bu yüzden her benlik değişik, her benliğin ayrı bir özgünlük ve nitelik bileşkesi var” (s. 234-235). Ancak önemli olan işte bu çoğul faktörler içerisinde birlik, bütünlüğe erişebilmektir. Pazarkaya eserin sonlarına doğru ana karakter Orhan'ın da farkına vardığı üzere, okurlara da her insanın bir dünya olduğunu, dünyanın ben'den öte, ben'den ayrı ya da ben'in dışında, bana karşı değil, benliğin özü ve özdeşi olduğunu göstermek istiyor. Bu düşünce tarzını ise “[...] Bu ayrı, boyutlarını tanımadığım bir bilinç, bu ilk kez karşıma çıkan bir özbenlik anlayışı” (s. 133) şeklinde tasvir ediyor. Artık içinde oluşan bütüncül kimlik algısı sayesinde ruhunda sürekli sancı veren o hissettiği boşluğu doldurmuş, eksikliği tamamlamış olmanın huzuru, dinginliği ve doygunluğu ile sevdiği kadın Gül ile birlikte tıpkı eserin başında geçmişine doğru çıktığı yolculukta olduğu gibi bu kez de geleceğin kapılarını aralamak üzere yeni bir yola koyulan Orhan, bu yeni yolculukta daima bir oluşum aşamasında olan benliğinin yapı taşlarını dizmeye devam eder.

Sonuç

Yaşadıkları dönemin birer aktörü olan yazarlar kendi topraklarında deneyimledikleri ya da farklı bölgelerde yaşanan toplumsal, ekonomik, siyasi ve kültürel sorunları eserlerinde işleyerek hem bireysel hem de toplumsal algıya ve yaşayışa yön vermektedir. Günümüzün postmodern çağında çok kültürlü toplum yapısı içerisinde daha çok önem kazanan kimlik sorunu, diğer sosyal ve siyasi bilim dallarında olduğu gibi toplumun aynası olan edebiyat alanında da birçok eserde ana tema olarak ele alınmıştır. Türk kimliği ile Alman toplumu içerisinde var olma savaşının ortaya çıkardığı kimlik arayışı sorununu eserinde işleyen ve böylelikle kimliğin bileşenlerinden olan öz kültürünü ve dilini korumaya çalışan Türk göçmen yazarlardan biri olan ve bahsettiğimiz çok kültürlü toplum yapısından nasibine düşeni alan Yüksel Pazarkaya, *Ben Aranıyor* adlı eseriyle kendisi gibi bu sorunla karşı karşıya kalan okurlarına kimliklerini inşa etmeleri noktasında katkı sağlamıştır. C. Wilson'ın edebiyatı bir şeyin nasıl hissedildiğini bilmek (akt. Eagleton, 2012, s. 97) olarak tanımladığı gibi, Pazarkaya da bu eserde ana karakterin ben anlatıcı perspektifiyle ortaya koyduğu çok kültürlü toplumlarda yaşayan bireylerin içinde buldukları kimlik karmaşasını ve kimliklerini inşa ederken yaşadıkları psikolojik ve sosyolojik etkileri kısaca nasıl hissettiklerini varoluşsal bir çerçevede ele almış, oldukça açık bir şekilde gözler önüne sermiştir. Ana karakterin kendi kimliğini (benliğini) bulmak için sorduğu sorular ile kimlik sorunu üzerine etkin bir farkındalık yaratırken karakterin duygularıyla da çok kültürlü toplumlarda yaşayıp bu sorunlarla yüzleşenler adına empati duygusunu geliştirmiştir. Orhan karakteri aracılığıyla kimliğini sorgulama cesareti bulamayan insanları da bilinçli bir kimlik inşası konusunda teşvik etmiştir. Her ne kadar bu aidiyet ve kimlik sorgulaması tıpkı ben-anlatıcı gibi başlangıçta büyük oranda bireysel ve toplumsal çatışmaya sebep olsa da ortaya konan yüzleşme ile birlikte eserin sonunda olduğu gibi ruhsal dünyalarında kimlik bunalımının meydana getirdiği boşluğu doldurabilecek, yeniden var olmayı ancak bu şekilde başarabilecekler ve Orhan misali içsel erince kavuşabileceklerdir. Orhan'ın dünyasına dahil olan okurlar, bu edebi eser aracılığıyla kendilerini yeniden tanımaya ve öğrenmeye başlayacaklar.

Eco'nun da dediği gibi kurmaca yapıtlar okumak kişinin hem bireysel öyküsünü hem de evrenin öyküsünü anlamlandırmasına katkı sağlamaktadır (2015, s. 179). Eserin ana karakteri Orhan yaşantı ve yaşam deneyimleri aracılığıyla kimliğini, benliğini inşa etmeyi başarırken aynı zamanda insanın yalnızca kendi yaşantısı ve yaşam deneyimiyle yetinmemesi gerektiğinin de altını çizer. Aksi takdirde çok dar bir benliği olacağına işaret eder. “Benliğinin sınırlarını durmadan açmak, görüş çevrenini sürekli

genişletmek için yaşayıp eylemde bulunmuş, yapıtlar bırakmış eski insanların, hem yaşam görgü ve deneyimlerini öğrenmeli," (s. 216) diyerek bir yerde edebiyatın insan kimliği üzerindeki etkin rolünü de ortaya koymuş olur. Edebiyatın kurmaca dünyasında var olan sayısız yaşam deneyimlerinin toplamı karşısında, tikel deneyimin tabiri caizse son derece "güdük" kalacağını belirtir.

Her ne kadar birey toplumsal ve tarihsel bir çerçevede şekilleniyor olsa da kendi öz gerçekliğine ulaşabilmesi için eserin ana karakteri Orhan gibi kimliğini araması, gerekirse yeniden doğmuşçasına tekrar inşa etmesi, bütün sosyolojik ve psikolojik etkenlerden sıyrılıp kendini var edebilmesi ve kendi yolunu bulabilmesi gerekmektedir. Her türlü etkiyi ve baskıyı bertaraf etmeyip kendini özgürleştiremeyen ve bununla yüzleşemeyen bireyin, kendini gerçekleştirme, kendini bulması ve en nihayetinde kimliğine kavuşması mümkün değildir.

Son olarak, giriş bölümünde ortaya koyduğumuz hipotezi desteklemek adına yapılan bu metin içi analiz yöntemi ışığında kimliğin inşası ve edinimi noktasında literatür taramasında teorik olarak ortaya konulan bütün gereklilik ve koşulların, yazar tarafından kimlik bunalımı geçiren Orhan karakteri aracılığıyla kurgusal düzlemde ortaya koyulduğunu belirtilebilir, dolayısıyla da edebiyatın bu kurgusal gerçeklik düzleminde açığa çıkartılan eserlerin kimlik edinimi açısından gerçek ve önemli bir katkı sunduğunu net bir şekilde ifade edebiliriz.

Kaynakça

- Akça, G. (2005). Modernden Postmoderne Kültür ve Kimlik. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (15), 1-24. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/musbed/issue/23525/250657>
- Akdemir, A. M. (2004). Küreselleşme ve Kültürel Kimlik Sorunu. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3 (1),-. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunisobil/issue/2813/37829>
- Atak H. (2011). Kimlik Gelişimi ve Kimlik Biçimlenmesi: Kuramsal Bir Değerlendirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 3(1), 163-213. Retrieved from: https://dergipark.org.tr/tr/pub/pgy/issue/11159/133422#article_cite
- Bauman, Z. (2005). *Bireyselleşmiş Toplum* (Y. Alogan, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. Erişim Adresi: <https://anarcho-copy.org/libre/zygmunt-bauman-bireysellesmis-toplum.pdf>
- Chomsky, N. (2016). *Doğa ve Dil Üzerine* (3. Baskı) (A. B. Karadağ, Çev.). İstanbul: Sözcükler Yazın Basın Yayın.
- Dalbay, R. S. (2018). "Kimlik" ve "Toplumsal Kimlik" Kavramı. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (31), 161-176. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sbe/issue/38551/365264>
- Duman, M. Z. (2009). Küreselleşme, Kimlik ve Çokkültürlük. *Sosyoloji Dergisi*, (20), 0-0. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosder/issue/40994/495295>
- Eagleton, T. (2012). *Edebiyat Olayı* (B. Yüce, Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık. (Orijinal baskı tarihi: 2012).
- Eco, U. (2015). *Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti* (K. Atakay, Çev.). İstanbul: Can Sanat Yayınları. (Orijinal baskı tarihi: 1992-1993).
- Kaplan, M. (2015). *Kültür ve Dil* (33. Baskı). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karaduman, S. (2010). Modernizmden Postmodernizme Kimliğin Yapısal Dönüşümü. Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, 5 (17), 2886-2899. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jyasar/issue/19129/202992>
- Kula, O. B. (2012). *Dil Felsefesi Edebiyat Kuramı I*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Pazarkaya, Y. (2013). *Ben Aranıyor* (2. Basım). İstanbul: Cem Yayınevi.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri. 2023. Erişim Adresi: <https://sozluk.gov.tr/>

Yılmaz, M. (2001). Medeniyetler Çalışması Samuel P. Huntington v.d. (4. Basım). Ankara: Vadi Yayınları.